

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นโยบายฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมชนบท เป็นนโยบายที่เกิดขึ้นเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ และเพื่อแก้ปัญหาคาใจของประชาชนในชุมชนเมืองและชนบท ให้มีคุณภาพชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืน จากการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศ โดยกระทรวงมหาดไทยในฐานะที่เป็นกระทรวงหลัก ในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ให้แก่ประชาชน จึงได้จัดทำยุทธศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองขึ้น เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมด้วยการพัฒนาชุมชนระดับฐานราก คือ ตำบล หมู่บ้าน ให้มีความเข้มแข็ง และมีศักยภาพในการเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างยั่งยืน โดยเริ่มดำเนินการในปีงบประมาณ 2541 ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2541 จัดสรรเงินงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2541 ให้กระทรวงมหาดไทยเพื่อดำเนินโครงการเศรษฐกิจชุมชน จำนวน 200 ล้านบาท กระทรวงมหาดไทยได้จัดสรรให้เป็นรายการเงินทุนหมุนเวียน เพื่อเศรษฐกิจชุมชน จำนวน 150 ล้านบาท ดังนั้น เพื่อให้การบริหารและการใช้จ่ายเงินดังกล่าว เป็นไปด้วยความเรียบร้อยคล่องตัว และมีประสิทธิภาพบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ตลอดจนมีระบบรองรับการดำเนินงานที่จะขยายผลเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองได้อย่างต่อเนื่อง กระทรวงมหาดไทยจึงออกระเบียบโครงการเศรษฐกิจชุมชน เป็นโครงการหนึ่งที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล เพื่อช่วยให้ชุมชนเข้มแข็ง รัฐบาลมีนโยบายเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาระดับล่าง โดยการกระจายเม็ดเงินสู่ชนบทและให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนา ในการบริหารและการจัดการสมาชิกในชุมชนให้มีการร่วมคิดร่วมทำ รวมตัวจัดการพร้อมทั้งช่วยกันแก้ปัญหาต่างๆ ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ (โครงการศูนย์รวมอาหารสัตว์ภูบุรี, 2546: อัดสำเนา)

ปัจจุบันนี้ได้เกิดวิกฤตทางด้านเศรษฐกิจมาก จึงมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างรุนแรง ทำให้เกิดปัญหาคาใจของประชาชน และปัญหาการว่างงานมากยิ่งขึ้น รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาระดับฐานล่าง โดยการกระจายเม็ดเงินสู่ชนบท และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาในการบริหาร และการจัดการ สมาชิกในชุมชนมีการร่วมคิดร่วมทำ รวมตัวกันจัดการ พร้อมทั้งช่วยกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ เมื่อแผนการ

กระจายได้ดำเนินงาน ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจมากยิ่งขึ้นในการพึ่งพาตนเอง พึ่งภายนอกเท่าที่จำเป็น

จากนโยบายโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล เป็นโครงการที่แก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน ในการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้าน ผู้การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนอีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศ และเป็นการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ ชุมชนบ้านปากเหมืองเป็นหมู่บ้านเล็กๆ แต่มีขีดความสามารถในการประกอบธุรกิจชุมชนโดยการก่อตั้งโครงการศูนย์รวมอาหารสัตว์ เพื่อเป็นแหล่งในการจัดซื้ออาหารให้กับผู้ที่ประกอบอาชีพการเกษตรกรรม มีทั้งอาหารสุกร อาหารโคเนื้อ โคขุน อาหารกึ่ง และอาหารปลา โดยจัดเป็นโรงงานผสมอาหารสัตว์ขนาดย่อม สะดวกสบายต่อการจัดซื้ออาหารในชุมชน และชุมชนใกล้เคียง และจำหน่ายในราคาถูกลงกว่าท้องตลาด มีการจ้างงานโดยใช้คนในชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ด้วยนโยบายดังกล่าว จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการก่อตั้ง

โครงการอาหารสัตว์กฤษฎี จึงเริ่มก่อตั้งขึ้นเพื่อแก้ปัญหาราคาอาหารสัตว์ในท้องตลาดขึ้นราคา ลดต้นทุนการขนส่ง และลดต้นทุนการเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรในเขตอำเภอภูษีและบริเวณใกล้เคียง การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา และประเมินผลโครงการศูนย์รวมอาหารสัตว์กฤษฎี อำเภอภูษี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยใช้ตัวแบบทางความคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนา ทั้ง 5 องค์ประกอบ คือ การวิเคราะห์ปัญหาเชิงพัฒนา การระบุปัญหาเป้า การกำหนดเป้าหมายของยุทธศาสตร์ การสร้างหน่วยระบบทำงาน และการจัดทรัพยากร มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง โดยทางหนึ่งเอาไว้เป็นแนวทางสำหรับผู้ที่จะทำโครงการในลักษณะนี้ไว้ศึกษาต่อไป

ปัญหาการวิจัย

โครงการศูนย์รวมอาหารสัตว์กฤษฎี สามารถบรรลุเป้าหมายของโครงการได้หรือไม่ โดยมีประเด็นการบรรลุเป้าหมาย ดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัญหาเชิงพัฒนาของโครงการศูนย์รวมอาหารสัตว์กฤษฎีมีความถูกต้องหรือไม่
2. การระบุปัญหาเป้าของโครงการศูนย์รวมอาหารสัตว์กฤษฎีมีความถูกต้องหรือไม่
3. การกำหนดเป้าหมายของยุทธศาสตร์ของโครงการศูนย์รวมอาหารสัตว์กฤษฎีมีความถูกต้องหรือไม่ ประกอบด้วย

3.1 การบรรลุเป้าหมายเชิงปริมาณ ได้แก่ การบรรลุเป้าหมายเชิงปริมาณ ประกอบด้วย มีโรงงานอาหารสัตว์ขนาดย่อมในพื้นที่บริการเกษตรกรในชุมชนและชุมชนใกล้เคียงได้ไม่ต่ำกว่า 250 ครัวเรือน มีกำลังผลิตอาหารสัตว์ที่เพียงพอต่อวัน มีการลดต้นทุน การผลิตอาหารสัตว์ประมาณ 1-2 บาท/กิโลกรัม

3.2 การบรรลุเป้าหมายเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ได้อาหารสัตว์ที่มีคุณภาพที่ชุมชนเป็นผู้ผลิตและจำหน่ายเองในชุมชน เป็นการหมุนเวียนเงินให้อยู่ในชุมชน เป็นกิจกรรมเสริมสร้าง การประกอบธุรกิจในชุมชน

4. การสร้างหน่วยระบบทำงานของโครงการศูนย์รวมอาหารสัตว์ภูษบุรี มีความเหมาะสมหรือไม่

5. การจัดสรรทรัพยากรในบริบทของโครงการศูนย์รวมอาหารสัตว์ภูษบุรี มีความเหมาะสมหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินการบรรลุเป้าหมายที่สำคัญของโครงการศูนย์รวมอาหารสัตว์ภูษบุรี โดยใช้ตัวแบบทางความคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนา ประกอบด้วย

1. ความเหมาะสมของการวิเคราะห์ปัญหาเชิงพัฒนา
2. ความเหมาะสมของการระบุปัญหาเป้า
3. ความเหมาะสมของการกำหนดเป้าหมายของยุทธศาสตร์
4. ความเหมาะสมของการสร้างหน่วยระบบทำงานของยุทธศาสตร์
5. ความเหมาะสมของการจัดทรัพยากรที่มีในบริบท

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยยุทธศาสตร์การพัฒนา ในรูปแบบวิจัยประเมินโครงการพัฒนา ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการศูนย์รวมอาหารสัตว์ ตั้งแต่เริ่มโครงการ คือ ตั้งแต่ พ.ศ. 2546-2547 ได้แก่ คณะกรรมการโครงการศูนย์รวมอาหารสัตว์ภูษบุรี จำนวน 20 คน สมาชิกโครงการศูนย์รวมอาหารสัตว์ภูษบุรี จำนวน 96 คน ผู้ที่มาใช้บริการของศูนย์รวมอาหารสัตว์จำนวน 20 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่

1. คณะกรรมการโครงการศูนย์รวมอาหารสัตว์กฤษบุรี จำนวน 20 คน
 2. สมาชิกโครงการศูนย์รวมอาหารสัตว์กฤษบุรี จำนวน 90 คน
 3. ผู้ที่มาใช้บริการของศูนย์รวมอาหารสัตว์ จำนวน 20 คน
- ตัวแปรการวิจัยในครั้งนี้ คือ

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ คณะกรรมการโครงการศูนย์รวมอาหารสัตว์ สมาชิกโครงการศูนย์รวมอาหารสัตว์และผู้ที่มาใช้บริการ

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความเหมาะสมขององค์ประกอบของยุทธศาสตร์การพัฒนา 5 ส่วน คือ ความเหมาะสมของการบรรลุเป้าหมายของการวิเคราะห์ปัญหาเชิงพัฒนา ความเหมาะสมของการระบุปัญหาเป้า ความเหมาะสมของการกำหนดเป้าหมายของยุทธศาสตร์ ความเหมาะสมของการสร้างหน่วยระบบทำงานของยุทธศาสตร์ และ ความเหมาะสมของการจัดทรัพยากรที่มีในบริบท

นิยามศัพท์เฉพาะ

ศูนย์รวมอาหารสัตว์ หมายถึง โรงงานผลิตอาหารสัตว์ขนาดย่อมที่ดำเนินการโดยชุมชนบ้านปากเหมือง ตั้งอยู่เลขที่ 15 หมู่ที่ 5 อำเภอกฤษบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นผู้ผลิตและจำหน่ายเองในชุมชน

สมาชิก หมายถึง สมาชิกศูนย์รวมอาหารสัตว์กฤษบุรี อ.กฤษบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 96 คน

หุ้น หมายถึง ทุนเรือนหุ้น ซึ่งชำระค่าหุ้นตามมูลค่าเรียบร้อยแล้ว

อาหารสัตว์ หมายถึง อาหารสุกร อาหารโคเนื้อ อาหารโคขุน ที่ศูนย์รวมอาหารสัตว์กฤษบุรีเป็นผู้ผลิตและจำหน่ายเอง

การประเมินโครงการ หมายถึง โครงการวิจัยครั้งนี้ ตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบของยุทธศาสตร์การพัฒนา 5 ส่วน คือ ความเหมาะสมของการบรรลุเป้าหมายของการวิเคราะห์ปัญหาเชิงพัฒนา ความเหมาะสมของการระบุปัญหาเป้า ความเหมาะสมของการกำหนดเป้าหมายของยุทธศาสตร์ ความเหมาะสมของการสร้างหน่วยระบบทำงานของยุทธศาสตร์และความเหมาะสมของการจัดทรัพยากรที่มีในบริบท

ธุรกิจชุมชน หมายถึง การสร้างงาน สร้างอาชีพและเพิ่มรายได้ การส่งเสริมให้กลุ่มองค์กรประชาชน และเอกชนในชุมชนดำเนินกิจการด้านอาชีพ ฝึกทักษะด้านอาชีพ และหมายรวมถึงการให้ความรู้ทางด้านการบริหารธุรกิจ การตลาด การผลิต ทุน และการจัดการขั้นต้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตามในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

- 1. คณะกรรมการศูนย์รวมอาหารสัตว์กุ่มบุรี
- 2. สมาชิกศูนย์รวมอาหารสัตว์กุ่มบุรี
- 3. ผู้มาใช้บริการศูนย์รวมอาหารสัตว์กุ่มบุรี

ความเหมาะสมในองค์ประกอบของยุทธศาสตร์การพัฒนา 5 ส่วน คือ

- 1. ความเหมาะสมของการวิเคราะห์ปัญหาเชิงพัฒนา
- 2. ความเหมาะสมของการระบุปัญหาเป้า
- 3. ความเหมาะสมของการกำหนดเป้าหมายของยุทธศาสตร์
- 4. การสร้างหน่วยระบบทำงานของยุทธศาสตร์
- 5. การจัดทรัพยากรในบริบท

ตัวแปรต้น หมายถึง คณะกรรมการศูนย์รวมอาหารสัตว์กุ่มบุรี สมาชิกศูนย์รวมอาหารสัตว์กุ่มบุรี และผู้ที่ใช้บริการศูนย์รวมอาหารสัตว์กุ่มบุรี

ตัวแปรตาม หมายถึง ความเหมาะสมในองค์ประกอบของยุทธศาสตร์การพัฒนา 5 ส่วน คือ ความเหมาะสมของการวิเคราะห์ปัญหาเชิงพัฒนา ความเหมาะสมของการระบุปัญหาเป้า ความเหมาะสมของการกำหนดเป้าหมายของยุทธศาสตร์ การสร้างหน่วยระบบทำงานของยุทธศาสตร์และการจัดทรัพยากร

ประโยชน์ของการวิจัย

ประโยชน์ของการวิจัยมี 2 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ประโยชน์ทางด้านวิชาการ

1.1 เพื่อศึกษาความสำคัญเชิงเหตุและผลระหว่างการจัดประชุมโครงการศูนย์รวมอาหารสัตว์กุ่มบุรี

1.2 ได้ศึกษาโครงการศูนย์รวมอาหารสัตว์กุ่มบุรีว่าเป็นโครงการที่สามารถนำมาใช้ได้จริง

2. ประโยชน์ด้านการนำไปใช้ประโยชน์

2.1 ทราบถึงกระบวนการทำธุรกิจชุมชนที่สามารถพึ่งตนเองได้

2.2 ชาวบ้านในชุมชน และชุมชนใกล้เคียง มีแหล่งซื้ออาหารสัตว์ในราคาถูกและช่วยลดต้นทุนการผลิตลง

2.3 ในชุมชนมีการจ้างงาน เพิ่มรายได้ ช่วยลดปัญหาการว่างงาน

2.4 ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มกันก่อให้เกิดความสามัคคีภายในชุมชน

2.5 ทราบปัญหา/อุปสรรค และปัจจัยด้านบวกและลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการดำเนินงานของโครงการศูนย์รวมอาหารสัตว์

2.6 เป็นกรณีศึกษา และแนวทางการดำเนินงาน สำหรับไปปรับใช้โครงการในลักษณะนี้ในอนาคต